CENTRALNA
KOMISJA
EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **M-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2023

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza
MMBB-R0-100-2505

DATA: **16 maja 2025 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

CZAS TRWANIA: **210 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **35**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule,** z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy ten arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron.
   Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. W wyznaczonym miejscu zapisz numer tematu wybranego do realizacji.
4. Wypracowanie zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
9. Możesz korzystać ze słownika języka białoruskiego.

Lista lektur obowiązkowych w roku szkolnym 2024/2025

Poziom podstawowy

Францыск Скарына, *Прадмова да ўсёй Біблії*;
Канстанцін Вераніцын, *Тарас на Парнасе*;
Кастусь Каліноўскі, *Пісьмы з-пад шыбеніцы; Мужыцкая праўда № 1*;
Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, *Пінская шляхта*;
Францішак Багушэвіч, *Прадмова да Дудкі беларускай; Калыханка,* выбраныя вершы;
Змітрок Бядуля, *На каляды к сыну; Пяць лыжак заціркі*;
Цётка, *Шануйце роднае слова*;
Максім Багдановіч, *Апокрыф; Хто мы такія; Санет*, выбраныя вершы;
Максім Гарэцкі, *Рускі; Стары прафесар*;
Янка Купала, *Курган; Незалежнасць, Явар і каліна, Спадчына*, выбраныя вершы;
Якуб Колас, *Новая зямля, Што яны страцілі*;
Кузьма Чорны, *Макаркавых Волька*;
Наталля Арсеннева, *Малітва*, выбраныя вершы;
Ларыса Геніюш, *Маці мая сялянская*, выбраныя вершы;
Янка Брыль, *Галя, Маці*;
Ян Скрыган, *Слепата*;
Іван Шамякін, *Дзеці настаўніцы*;
Іван Мележ, *Людзі на балоце* (фрагмент *Сватаўство*);
Барыс Сачанка, *Чаравікі-туфелькі, Дарога праз лес*;
Уладзімір Караткевіч, *Зямля пад белымі крыламі* (фрагмент раздзела *Зялёны шум*, фрагмент *Людзі зямлі беларускай*), *Дзікае паляванне караля Стаха* (фрагмент *Расказ легенды пра караля Стаха*); *На Беларусі Бог жыве*, выбраныя вершы;
Ніл Гілевіч, *Каб людзьмі між людзей пачувацца*;
Сакрат Яновіч, *Гасцінец, Прыгожай, Бацькаў гнеў, Вёха – багіня ганьбы*;
Яўгенія Янішчыц, *Ты пакліч мяне. Пазаві*..., выбраныя вершы;
Аляксей Дудараў, *Вечар* (фрагменты з дзеі першай);
Васіль Быкаў, *Аблава*, *Калі хочацца жыць*;
Алесь Барскі, *Беластоцкі край; Я сын зямлі беластоцкай..., Селянін, як тварэц...*, выбраныя вершы;
Святлана Алексіевіч, *Чарнобыльская малітва* (фрагмент *Самотны чалавечы голас*);
Барыс Пятровіч, *Спачатку была цемра* (фрагмент 1 раздзела часткі другой).

Poziom rozszerzony

Максім Багдановіч*, За сто лет;*
Максім Гарэцкі*, Фантазія;*
Якуб Колас*, У палескай глушы (*фрагмент *XVI часткі);*
Янка Купала*, Тутэйшыя;*
Рыгор Барадулін*, Жыццё і паэзія;*
Сакрат Яновіч*, Пад знакам Арла й Пагоні (*фрагмент *30. Эліты);*
Ларыса Геніюш*, Споведзь;*
Надзея Артымовіч*, Ёсць тое...,* выбраныя вершы;
Алесь Разанаў*, Sumus ne simus,* выбраныя вершы;
Вольга Рымша*, Рэквіем;*
Уладзімір Арлоў*, Незалежнасць – гэта...;*
Барыс Пятровіч*, Трызненні (*фрагмент *Шчасце быць – 1).*

Выберы адну з прыведзеных ніжэй тэм і напішы сачыненне.

- Твая праца павінна складацца не менш чым з **350 слоў**.
- Нумар выбранай тэмы ўпішы ў рамку.
- Запішы сачыненне ў адпаведным месцы. Не пішы на палях.
- Сачыненне напішы па-беларуску.

Тэма 1. (0–35)

Ці можна перамагчы смерць? Зрабі параўнаўчую інтэрпрэтацыю прыведзеных ніжэй вершаў Надзеі Артымовіч і Максіма Багдановіча.

Надзея Артымовіч

* * *

Бельску

Мой родны горад маленькі
маленькі
як кропля дажджу кароткая
яна расплываецца
перастае існаваць
калі ўпадзе на зямлю.
Мой родны горад малы
малы
як кропля дажджу
але
не расплывецца ён ніколі
не знішчыць яго бура
агонь не спаліць.
Горад мой
твае вузкія вуліцы
поўныя людзей
людзей старых
і дзяцей як добра
уліцца
ў раку старых людзей і дзяцей
удыхаць паветра.
Дрэва без кораня
усыхае
чалавек без паветра
памірае.

Н. Артымовіч, А. Разанаў, *Дзверы. Тэкст і кантэкст*, Беласток 1994, с. 8.

Максім Багдановіч

***

Даўно ўжо целам я хварэю,
І хвор душой, –
І толькі на цябе надзея,
Край родны мой!
У родным краю ёсць крыніца
Жывой вады.
Там толькі я змагу пазбыцца
Сваёй нуды.

Калі ж у ім умру-загіну, –
Не жалюсь я!
Не будзеш цяжкая ты сыну
Свайму, зямля.
Там хоць у гліне, хоць у брудзе,
Там, пад зямлёй,
Найдуць мае слабыя грудзі
Сабе пакой.

М. Багдановіч, *Інтымны дзённік*, Мінск 2006, с. 79.

Тэма 2. (0–35)

Чаму сялянская культура – падмурак высокай беларускай культуры? Паразважай над пытаннем. У сваёй аргументацыі абапірайся на прыведзены артыкул Людмілы Рублеўскай, а таксама на два выбраныя творы беларускай літаратуры.

Паводле Людмілы Рублеўскай

Дуда, мяцеліца, крупеня… Народны быт у „Тарасе на Парнасе”

Калі мы гаворым пра яшчэ адзін знакавы твор беларускай літаратуры – паэму Якуба Коласа *Новая зямля*, мы называем яе энцыклапедыяй сялянскага жыцця беларусаў. Але і папярэднік Коласа Канстанцін Вераніцын даў у сваім […] тэксце цэлую панараму народнага жыцця – стравы, гульні, танцы, музычныя інструменты, традыцыі, святы, адзенне, прадметы быту... Магчыма, Канстанцін Міцкевіч якраз і натхняўся творам свайго цёзкі. […]

Давайце ж перачытаем паэму *Тарас на Парнасе* менавіта як энцыклапедыю жыцця народа і вылучым самыя яркія „экспанаты”.

„Мяцеліца”

Адзін з самых яркіх эпізодаў паэмы – калі
„Узяўшы хустачку, Вянера
Пайшла „Мяцеліцу” скакаць.
Прыгожа, стройна цераз меру,
Пяром не можна апісаць […].”

Вераніцын згадаў старажытны народны беларускі гульнявы танец, у якім хутка змяняліся фігуры і былі шматстайныя кружэнні, што і нагадвала мяцеліцу. […] Танец вясёлы, гарэзны – так што Венера магла паказаць сябе ва ўсёй красе. Мусіць, і юны Канстанцін Вераніцын не раз браў у ім удзел. […]

Крупеня

Як ядуць на Парнасе багі, аўтар апісвае са смакам: калі ўспомніць, што быў ён тады вечна галодным студэнтам, тое не дзіўна. Ядуць багі стравы беларускай народнай кухні. Прыслуга дзеўка Геба „на малацэ крупеню густу дае ўволю, толькі еж”. Давялося тае крупені пакаштаваць і Тарасу, бо і багі трымаюцца беларускага звычаю: нельга ж выпраўляць няхай і нечаканага госця дахаты, не накарміўшы. […] Крупеню, пра якую ідзе гаворка, часам называюць галоўнай беларускай сялянскай стравай таго часу. Яе варылі найчасцей з ячных альбо прасяных круп, забельвалі малаком, маглі зварыць з мясам і бульбай. […]

Дуда

Іграннe дуды суправаджае гасцяванне Тараса:
„Глядзеў Юпітар і дзівіўся,

І пад дуду ў далоні біў.”

Хто не чуў іграння старадаўняй беларускай дуды – шмат страціў. У голасе гэтага музычнага інструмента гучыць сама гісторыя. […] Без дуды не абыходзіліся ніякія святы, ад „Жаніцьбы Цярэшкі” да абыходаў двароў на Вялікдзень. Падчас археалагічных раскопак у Віцебску знайшлі пацвярджэнне, што дуда на нашых землях існавала з XIII–XIV стагоддзяў. […]

Свята Казьмы і Даміяна

„На самага Кузьму-Дзям'яна
Пайшоў я біць цецерукоў.
Устаў я нешта дужа рана, –
Здаецца, з першых петухоў”.

Так пачынае палясоўшчык Тарас расповед пра свае прыгоды. „Кузьма і Дзям'ян” – прысвятак народнага календара, адзначалі яго двойчы на год, 14 ліпеня і 14 лістапада (падзеі паэмы адбываюцца на восеньскі прысвятак). Святыя бяссрэбранікі лекары Казьма і Даміян, браты-блізнюкі арабскага паходжання, лячылі бясплатна і загінулі за хрысціянскую веру, пад іх нябеснай апекай – дактары і блізняты. У народзе яны лічыліся апекунамі кавалёў, а яшчэ памагатымі ў сенакосе і падрыхтоўцы да жніва, а таксама ў малацьбе. […] Верылі, што Кузьма і Дзям'ян спрыяюць вяселлям, бо дапамогуць „скаваць” моцную сям'ю. Месцамі нават гулялі ў „Кузьму” – на вячорках моладзь рабіла саламянае чучала, з якім „жанілі” якую-небудзь дзяўчыну. А вось палясоўшчык Тарас замест таго, каб ушанаваць святых, пабег зрання ў лес біць цецерукоў. Ці не таму і напаткаліся яму розныя здані?

Перачытайце ж паэму і ўсміхніцеся яшчэ раз таленту аўтара!

http://zviazda.by

WYPRACOWANIE

na temat nr

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Tabele wypełnia egzaminator!

1.	Spełnienie formalnych warunków polecenia	0	1	*Jeżeli **0 pkt** – wskaż powód.* Brak lektury obowiązkowej.	Nie dotyczy problemu.	Nie jest wypowiedzią argumentacyjną.

2.	Kompetencje literackie i kulturowe	0	1	2	3	4	5	6	7	8	Liczba błędów rzeczowych	OGÓŁEM KLiK
		9	10	11	12	13	14	15	16			

3a	Struktura wypowiedzi	0		1		2		3
		G	F	E	C	D	B	

3b	Spójność wypowiedzi	Liczba błędów w spójności	0	1	2	3

3c	Styl wypowiedzi	0	1

4a	Zakres i poprawność środków językowych	Liczba błędów językowych	0						1			2			3			4			5			6	7
			3 H	3 G	3 F	2 H	2 G	1 H	3 E	2 F	1 G	3 D	2 E	1 F	3 C	2 D	1 E	3 B	2 C	1 D	3 A	2 B	1 C	2A	1B

4b	Poprawność ortograficzna	Liczba błędów ortograficznych	0	1	2

4c	Poprawność interpunkcyjna	Liczba błędów interpunkcyjnych	0	1	2

Łączna liczba punktów: ……………………

BRUDNOPIS ***(nie podlega ocenie)***

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2023

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2023

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2023